

[Αρχή Σελίδας 1]

ΤΑΞΗ	Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ	ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	04-05-2025

Α.ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, *Πρωταγόρας*, 322a-322d

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκίσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἰκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής—πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική—ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σφίζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἡδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν **πολιτικὴν** τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῶ γενεῖ ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ **δίκην**, ἵν' εἶεν πόλεων **κόσμοι** τε καὶ δεσμοὶ φιλίας **συναγωγοί**. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς **αἱ τέχναι** νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὴ, ὧ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἷ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὦν τῶν ὀλίγων συμβουλευῆ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς—εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι—ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσήκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὧ Σώκρατες, τούτου αἰτία

Ἀριστοτέλης, *Πολιτικά*, Α1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζῶων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χειρίστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ

[Αρχή Σελίδας 2]

τάναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἢ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἢ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5):

1. Ο Δίας στέλνει τον Ερμή να φέρει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δικαιοσύνη από φόβο μην εξαφανιστεί το ανθρώπινο γένος.
2. Ο Δίας πρόσταξε τον Ερμή να διανείμει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δικαιοσύνη με τον ίδιο τρόπο όπως έχουν μοιραστεί τα διάφορα επαγγέλματα.
3. Κατά τον Πρωταγόρα δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν οργανωμένες κοινωνίες, αν λίγοι άνθρωποι συμμετέχουν στην αιδώ και τη δίκη, όπως έγινε με τις υπόλοιπες τέχνες.
4. Στην Αθήνα στις συνελεύσεις της Εκκλησίας του Δήμου για θέματα πολιτικής δεν ανέχονται κάποιον να συμβουλεύει αν δεν ανήκει στους λίγους ειδικούς.
5. Ο άνθρωπος ακόμη και χωρίς τον νόμο και τη δικαιοσύνη είναι το ανώτερο από όλα τα έμβια όντα.

Μονάδες 10

B1. Ποιος είναι ο ρόλος της αιδούς και της δίκης, σύμφωνα με το μύθο του Προμηθέα, στη συγκρότηση της ανθρώπινης κοινωνίας και πώς αξιολογείται η αναγκαιότητα τους μέσα από το σχόλιο του Πρωταγόρα;

Μονάδες 10

B2. Να συνδέσετε καθεμιά από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η σωκρατική αμφισβήτηση υπήρξε	α. δημιουργική. β. πηγή άρνησης.
2. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε επειδή	α. ειρωνεύτηκε τους πολιτικούς της εποχής. β. θεωρήθηκε υπεύθυνος για την πολιτική συμπεριφορά των μαθητών του.

[Αρχή Σελίδας 3]

3. Το πρώτο θέμα συζήτησης μεταξύ Σωκράτη και Πρωταγόρα είναι	α. η φύση της αρετής.
	β. η διδασκαλία της αρετής.
4. Στη δικαιοσύνη εμπεριέχονται τρεις αρετές	α. σοφία, ανδρεία, σωφροσύνη
	β. ανδρεία, εντιμότητα, σοφία
5. Ο Αριστοτέλης πρόβαλε τον όρο	α. ευτυχία.
	β. ευδαιμονία.

Μονάδες 10

B3. Να συγκρίνετε την εξήγηση του Αριστοτέλη για τη διαδικασία συγκρότησης της πόλης όπως παρουσιάζεται στο κείμενο αναφοράς με την εξήγηση του Ηροδότου για τη διαδικασία συγκρότησης της πόλης, όπως παρουσιάζεται στο παρακάτω απόσπασμα (Ηροδότου, *Ιστορίαι*, 1.96.2 – 1.101.1).

Ανάμεσα στους Μήδους φάνηκε ένας άνθρωπος σοφός: το όνομά του ήταν Δηϊόκης κι ήταν γιος του Φραόρτη. Οι Μήδοι ζούσαν χωριστά σε μικρές πόλεις: ο Δηϊόκης στη δική του είχε και πρωτύτερα υπόληψη μεγάλη, τότε όμως ακόμη περισσότερο και με μεγαλύτερο ζήλο βάλθηκε να μοιράζει δικαιοσύνη. Και αυτό το έκανε, ενώ σ' όλη τη χώρα των Μήδων βασίλευε μεγάλη ανομία. [...] Όμως έτσι που οι αρπαγές και οι αδικίες στις γύρω επαρχίες έγιναν τώρα περισσότερες απ' ό,τι ήσαν πρωτύτερα, μαζεύτηκαν οι Μήδοι στο ίδιο μέρος και συζητούσαν το πράγμα μιλώντας για την κατάσταση: «Αφού δεν είναι δυνατό να ζήσουμε στον τόπο μας αφήνοντας τα πράγματα όπως έχουν, έλα λοιπόν να βγάλουμε ανάμεσά μας ένα βασιλιά: έτσι κι η χώρα μας θα είναι καλοκυβερνημένη και εμείς θα στραφούμε στις δουλειές μας και δε θα μας φέρνουν άνω κάτω οι παρανομίες». Κι όταν ευθύς αμέσως ήρθε το θέμα ποιόν να αναδείξουν βασιλιά, όλοι πρότειναν τον Δηϊόκη και πολύ τον παινούσαν, ώστε συγκατανεύουν αυτός να είναι ο βασιλιάς τους. [...] Όταν τα τακτοποίησε όλα και έγινε δυνατός με την άσκηση της εξουσίας, ήταν αυστηρός στην περιφρούρηση της δικαιοσύνης: του έφερναν μέσα στο παλάτι τις δικαστικές υποθέσεις γραμμένες: εκείνος έκρινε ό,τι του έφερναν, και τη γνωμάτευσή του την έστελνε πάλι έξω. Αυτό ήταν το σύστημά του προκειμένου για τις δίκες. Αλλά και άλλα μέτρα τάξεως είχε πάρει: κάθε φορά που άκουγε πως κάποιος σηκώνει κεφάλι, αμέσως τον μετακαλούσε και του επέβαλλε τιμωρία ανάλογη με το αδίκημά του: κατάσκοποι και

[Αρχή Σελίδας 4]

πληροφοριοδότες του ήσαν σκορπισμένοι σ' όλη την επικράτεια. Μ' αυτόν τον τρόπο συνένωσε ο Δηϊόκης μόνον το έθνος των Μήδων και έγινε αρχηγός τους.

Μονάδες 10

B4. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: **πολιτικὴν, δίκην, κόσμοι, συναγωγοί, τέχναι**, Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε **σε οποιαδήποτε μορφή της** (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμός, γένος, έγκλιση, χρόνο).

Μονάδες 10

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος Μένων 79e–81e

Ο Μένωνας επιχείρησε δύο φορές να ορίσει την αρετή (αυτό, άλλωστε, είναι και το θέμα του διαλόγου), αλλά οι ορισμοί του δεν άντεξαν στον έλεγχο του Σωκράτη και αυτός αντιδρά

MEN. Ὡ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέσθαι σοι ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν· καὶ νῦν, ὡς γέ μοι δοκεῖς, γοητεύεις με καὶ φαρμάττεις καὶ ἀτεχνῶς κατεπάδεις, ὥστε μεστὸν ἀπορίας γεγονέναί. καὶ δοκεῖς μοι παντελῶς, εἰ δεῖ τι καὶ σκῶψαι, ὁμοιότατος εἶναι τό τε εἶδος καὶ τᾶλλα ταύτη τῇ πλατεῖα νάρκη τῇ θαλαττία· καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποηκέναί, [ναρκᾶν] ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ στόμα ναρκῶ, καὶ οὐκ ἔχω ὅτι ἀποκρίνωμαί σοι. καίτοι μυριάκις γε περὶ ἀρετῆς παμπόλλους λόγους εἶρηκα καὶ πρὸς πολλούς, καὶ πάνυ εὖ, ὡς γε ἐμαυτῶ ἐδόκουν· νῦν δὲ οὐδ' ὅτι ἐστὶν τὸ παράπαν ἔχω εἰπεῖν. καὶ μοι δοκεῖς εὖ βουλευέσθαι οὐκ ἐκπλέων ἐνθένδε οὐδ' ἀποδημῶν· εἰ γὰρ ξένος ἐν

[Αρχή Σελίδας 5]

ἄλλη πόλει τοιαῦτα ποιοῖς, τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης.

ΣΩ. Πανοῦργος εἶ, ὦ Μένων, καὶ ὀλίγου ἐξηπάτησάς με.

ΜΕΝ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες;

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος:
«καίτοι μυριάκις .... ἐξηπάτησάς με»

Μονάδες 20

Γ2. Με βάση το αδίδακτο κείμενο, να εντοπίσετε και να εξηγήσετε τον εκφραστικό τρόπο που χρησιμοποιεί ο Μένων για να εκφράσει την αντίδρασή του στον έλεγχο του Σωκράτη.

Μονάδες 10

Γ3.α. ταύτη τῆ πλατεία νάρκη τῆ θαλαττία: να μεταφέρετε το ονοματικό σύνολο στη γενική πτώση στον άλλο αριθμό. (μονάδες 4)

β. ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ [80b] τὴν ψυχὴν καὶ τὸ στόμα ναρκῶ: να εντοπίσετε το επίρρημα και να το μεταφέρετε στο συγκριτικό βαθμό. Να εντοπίσετε ένα ουσιαστικό της γ' κλίσης και να το μεταφέρετε στη δοτική ενικού και πληθυντικού. (3 μονάδες)

γ. ὦ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέσθαι [80a] σοὶ ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτὸς τε ἀπορεῖς: να μεταφέρετε το ρήμα που βρίσκεται σε παρατατικό σε γ' ενικό οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής. Να μεταφέρετε το ρήμα που βρίσκεται σε ενεστώτα στον ίδιο τύπο του παρατατικού. (μονάδες 2)

δ. ἔχω εἰπεῖν: να μετατρέψετε το ρήμα στον ίδιο τύπο του αορίστου β' και το απαρέμφατο στον ίδιο τύπο του ενεστώτα. (μονάδα 1)

Μονάδες 10

Γ.4. α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τούς όρους: ἀπορίας, τὸ εἶδος, λόγους, μοι. (μονάδες 4)

Γ.4. β. “Πανοῦργος εἶ, ὦ Μένων, καὶ ὀλίγου ἐξηπάτησάς με.” Να μεταφέρετε σε πλάγιο λόγο με όλους τους δυνατούς τρόπους με εξάρτηση **Σωκράτης ἦδει** (μονάδες 3)

[Αρχή Σελίδας 6]

Γ.4.γ “εἰ γὰρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιῶς, τάχ’ ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης.” Να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου (1 μονάδα) και να το μετατρέψετε στο είδος του μη πραγματικού. (μονάδες 3)

Μονάδες 10

Καλή Τύχη